

การปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตการศึกษาไทยในบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา?

นำเสนอเมื่อ : 20 ธ.ค. 2552

การปฏิรูปการศึกษาได้ถูกกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ โดยที่ทุกคนในชาติต้องร่วมกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น ทุกคนต้องรู้และเข้าใจเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันก่อน นั่นคือ ต้องปฏิรูปเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ หมายถึง ต้องมีความรู้ มีความสามารถ เป็นคนดีของชุมชน (เก่ง ดี มีสุข) เป็นพลเมือง ที่ดีของประเทศชาติ และเป็นพลโลกที่ดี

สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลง

ในปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาของไทยในภาครัฐ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งสามารถสังเกตได้จากกรณีที่นักเรียนยังต้องเรียนพิเศษ ผู้ปกครองต้องการให้ลูกเข้าเรียนโรงเรียนดี ๆ ที่มีชื่อเสียง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนเอกชนแมคาไซจ่ายจะสูงก็ตาม

จะเห็นได้จากตอนเช้าจะมีรถมารับนักเรียนที่บ้านไปโรงเรียนในที่ไกล ๆ ผ่านหน้าโรงเรียนประจำหมู่บ้าน ไปอย่างเฉย ๆ ผู้บริหาร และครูที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน ต้องวิเคราะห์รวมกันว่าทำไม โรงเรียนของเราจึงไม่เป็นที่นิยมของผู้ปกครอง

จะต้องมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องรับภาระในการส่งบุตรหลานไปเรียนที่อื่น ปัญหาอาจจะมาจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการศึกษาในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ครูยังต้องได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอีกมาก ภาคประชาชนไม่มีความเข้มแข็ง ไม่รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการศึกษาในชุมชนของตนเอง การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้ ภาครัฐต้องมุ่งเน้นการปฏิรูปใน 4 ด้าน คือ 1) ปฏิรูปด้านสถานศึกษา 2) ปฏิรูปครู 3) ปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งการที่จะปฏิรูปทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวนั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีอิสระในการบริหารจัดการตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็ง ให้กับสถานศึกษา ได้อย่างมีคุณภาพ

ได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้มุ่งเน้นให้มีการบริหารจัดการศึกษาโดยสถานศึกษา กระจายอำนาจการตัดสินใจให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และบริหารทั่วไป

พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปแบบกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู และผู้แทนชุมชน จากหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งได้นำมาใช้ในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ของการปฏิรูปการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำพาอนาคตของการศึกษาไทยไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา ในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการศึกษา และได้นำกระบวนการในการบริหาร 7 ประการ (POSDCoRB) ของ Gulick และ Urwick มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ดังนี้ 1. การวางแผน (Planning) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายของการศึกษา / ผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของระบบการศึกษา เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยเน้นคุณภาพผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้ง

ต้องมีการกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของร่วมกันตัดสินใจดำเนินงาน 2. การจัดองค์การ (Organization)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างแบบของการพัฒนาองค์กรในโรงเรียนขึ้นเอง โดยต้องมุ่งพัฒนาทั้งองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 3. การจัดกำลังคน (Staffing) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเทคนิคในการบริหารจัดการบุคลากรและการใช้ทรัพยากรบุคคล และรู้จักระดมทรัพยากรทางการศึกษาภายนอก เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน เป็นต้น มาร่วมกันจัดการศึกษาอย่างชาญฉลาด เน้นการทำงานเป็นทีม ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการไต่ถามถึงผู้ที่มีผลงาน เสริมสร้างระบบคุณธรรม เพื่อเสริมแรงจูงใจให้สมาชิกองค์กรได้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข 4. การอำนวยความสะดวก (Directing) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะของผู้นำทางวิชาการอย่างแท้จริง สามารถให้ความช่วยเหลือทางวิชาการได้ นิเทศได้ และเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถจูงใจให้ครูทุกคนอยากทำงานและมุ่งไปที่ความสำเร็จของงาน มีเทคนิคการบริหารที่ทันสมัย ไม่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็น ของทุกคน ต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมมากที่สุด ในทุกกิจกรรม 5. การประสานงาน (Co-ordinating) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ประสานงานที่ดี สามารถสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ มียุทธศาสตร์การวางเครือข่าย เช่น เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายชุมชน เครือข่ายศิษย์เก่า ให้เขามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา สนับสนุนโรงเรียน และเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพของสถานศึกษาร่วมกัน 6. การรายงาน (Reporting) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรายงานผลการปฏิบัติการบริหารการศึกษาให้แก่ผู้บังคับบัญชา และเผยแพร่ผลของการดำเนินการต่อสาธารณะ ซึ่งอาจแสดงในรูปของการประกันคุณภาพการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 7. การงบประมาณ (Budgeting) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการจัดการงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวมทั้งต้องมีความสามารถในการระดมทรัพยากรจากภายนอกสถานศึกษา มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา จากบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า นั่นคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในการบริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่าน สามารถสร้างให้เกิดขึ้นกับตนเองได้ อนาคตการศึกษาไทยคงจะก้าวไปสู่เป้าหมายได้ในระยะเวลาอันใกล้แน่นอน